

Archeologienota Mol Wezel Epiceastraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

7-7-2017

Titel: Archeologienota Mol Wezel - Epiceastraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Kris Van Quaethem

Projectcode bureauonderzoek: 2017E248

Intern projectnummer: 2017.092

Locatiegegevens: Mol Wezel en Epiceastraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 207456 en Y: 209342; X: 207482 en Y: 209158

Kadastergegevens: Mol, afdeling 1, sectie G, perceel 1332c3 en 1332d3 (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Kris Van Quaethem (assistent-archeoloog) en Jan Swinnen (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Zelzate, 7/07/2017

© Acke & Bracke bvba, Leegstraat 170, 9060 Zelzate. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANEDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	17
2.4. HISTORISCHE SITUERING	20
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	26
3. SYNTHESE	29
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	29
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	30
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	30
4. SAMENVATTING	32
5. BIBLIOGRAFIE	34
6. BIJLAGES	35

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Mol Wezel-Epiceastraat, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie wordt gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast wordt in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en worden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen wordt afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site in een landelijke context, niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein bevindt zich tussen de Wezelbaan in het noorden en de Epiceastraat in het zuiden in de gemeente Mol (provincie Antwerpen). Het terrein heeft een oppervlakte van 6420m² en is ingedeeld in twee percelen. Het plangebied heeft een breedte van ca. 35m en een lengte van ca. 185m. Langs de oostelijke en westelijke zijde wordt het terrein begrensd door bewoning aan de bovenvermelde wegen. Momenteel is het terrein volledig in gebruik als bos.

Kadastraal is het terrein terug te vinden op: Mol, afdeling 1, sectie G, perceel 1332c3 en 1332d3.

Figuur 1: Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

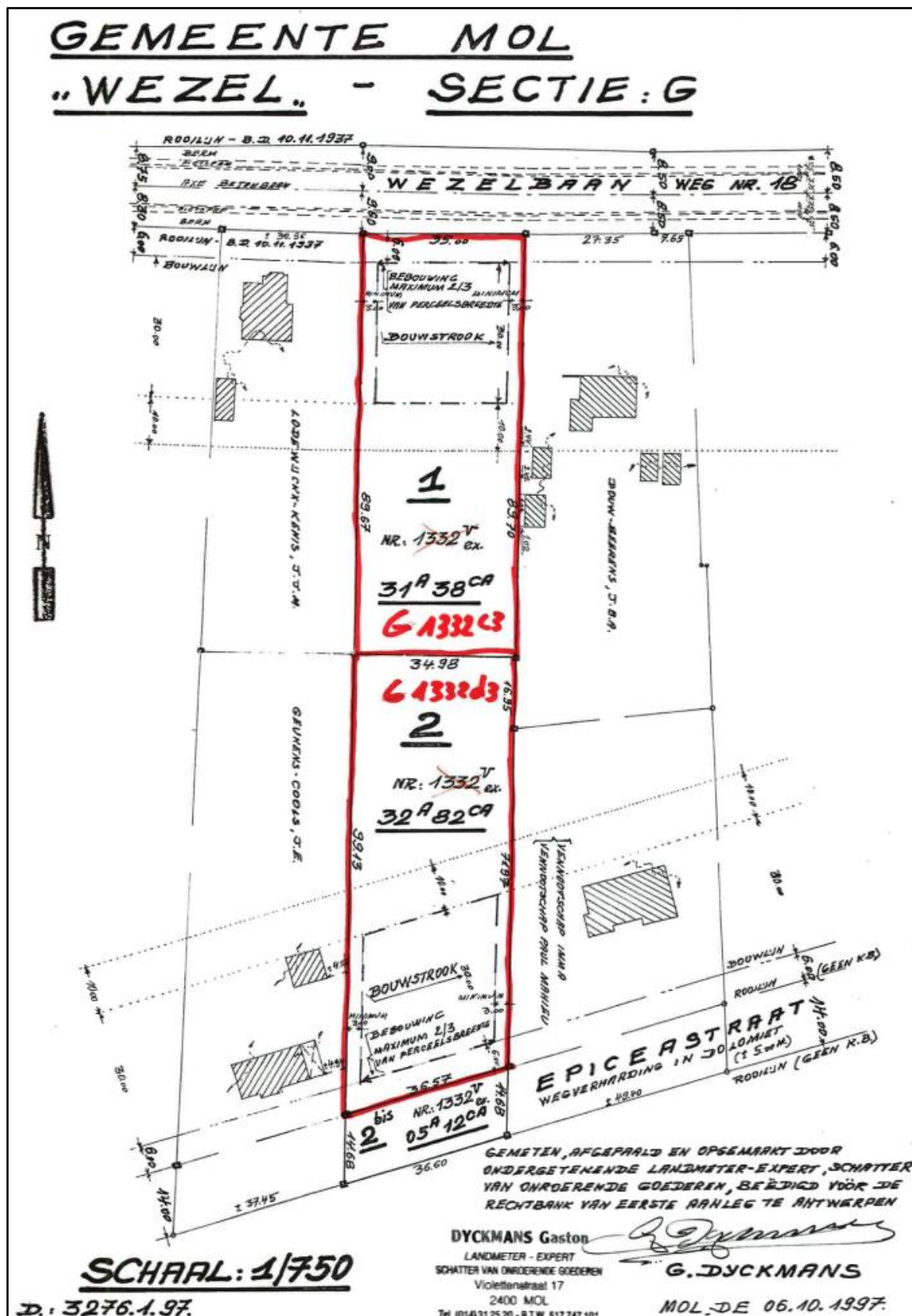
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit de Wezelbaan (bron: google streetview).

2.2. Geplande werken

De geplande werken omvatten twee luiken. Luik 1 betreft het deels rooien van de aanwezige bomen in functie van het bouwrijp maken van het plangebied en dit enkel ter hoogte van de bouwzone. Het gebied staat omschreven als woonparkgebied en is daardoor gebonden aan regels waaronder het behoud van de aanwezig bomen in het achterliggend gebied.

Het tweede luik betreft de inplanting van twee woonkavels die op elkaar aansluiten ter hoogte van de tuinen. De eerste woning bevindt zich aan de Wezelbaan. Het perceel meet 3138m² waarbinnen een bouwzone voorzien wordt van maximaal 30m lang en waarbij de breedte maximaal 2/3 van de perceelsbreedte mag bedragen, in dit geval ca. 23m. Vanaf de straatzijde dient een rooilijn van minstens 6m voorzien te worden. De maximale bouwzone bedraagt hierdoor 690m². De tweede woning bevindt zich aan de Epiceastraat met een totale oppervlakte van 3282m². Ook hier wordt een bouwzone voorzien van maximaal 30m lang en waarbij de breedte maximaal 2/3 van de perceelsbreedte mag bedragen, in dit geval ca. 24m. Vanaf de straatzijde dient een rooilijn van minstens 6m voorzien te worden. De maximale bouwzone bedraagt hierdoor 720m².

De werken concentreren zich bijgevolg op een maximale zone van enerzijds 690m² in het noordelijke deel en anderzijds 720m² in het zuidelijke deel. Bovendien betreffen deze oppervlaktes de maximale bouwzone. De rest van het terrein, ca. 5010m², blijft gevrijwaard.

Figuur 3 Uitsnede uit de geplande werken met zicht op de twee woonkavels in het noorden en zuiden (bron: initiatiefnemer).

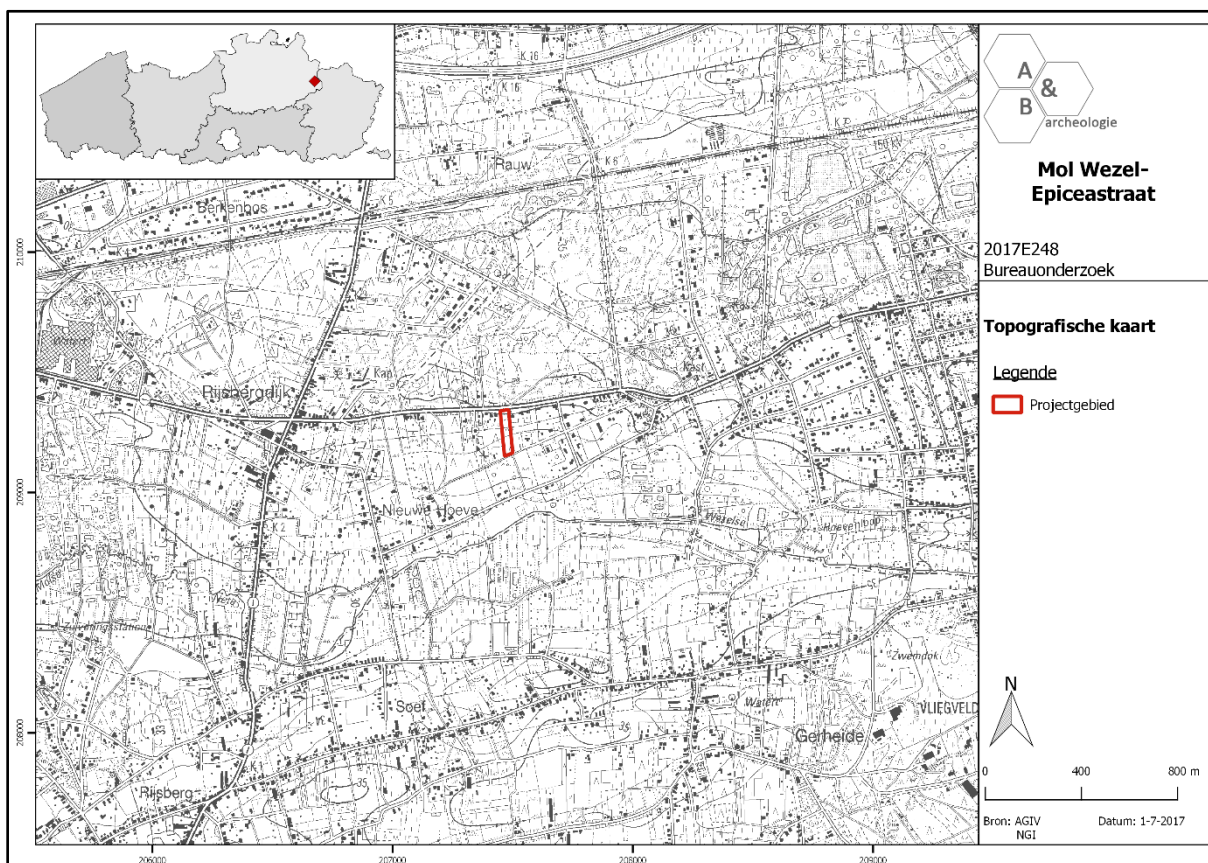
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

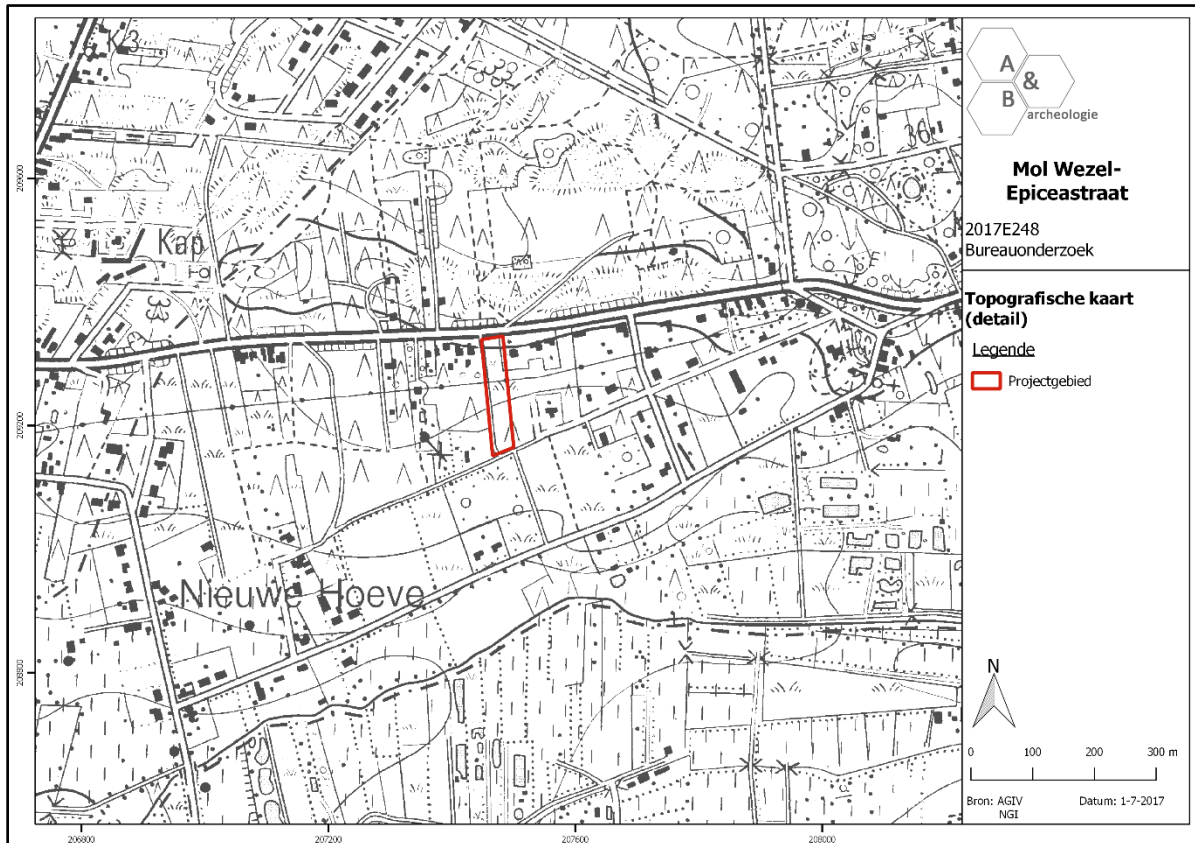
Het projectgebied bevindt zich in de gemeente Mol, gelegen in het noordoosten van de provincie Antwerpen. Mol bevindt zich bovendien op de overgangszone van de Noorder- en Zuiderkempen. De gemeente bestaat naast Mol-centrum nog uit 11 gehuchten meer bepaald Achterbos, Donk, Ezaart, Ginderbuiten, Gompel, Heidehuizen, Millegem, Raus, Sluis, Wezel en Postel. De gemeente grenst aan Arendonk, Retie, Geel, Meerhout, Balen, Lommel en aan Nederland in het noorden tot noordoosten.

Het plangebied is gelegen ten oosten van het centrum van Mol in het gehucht Wezel. De noordelijke zijde wordt begrensd door de Wezelstraat en de zuidelijke zijde door de Epiceastraat.

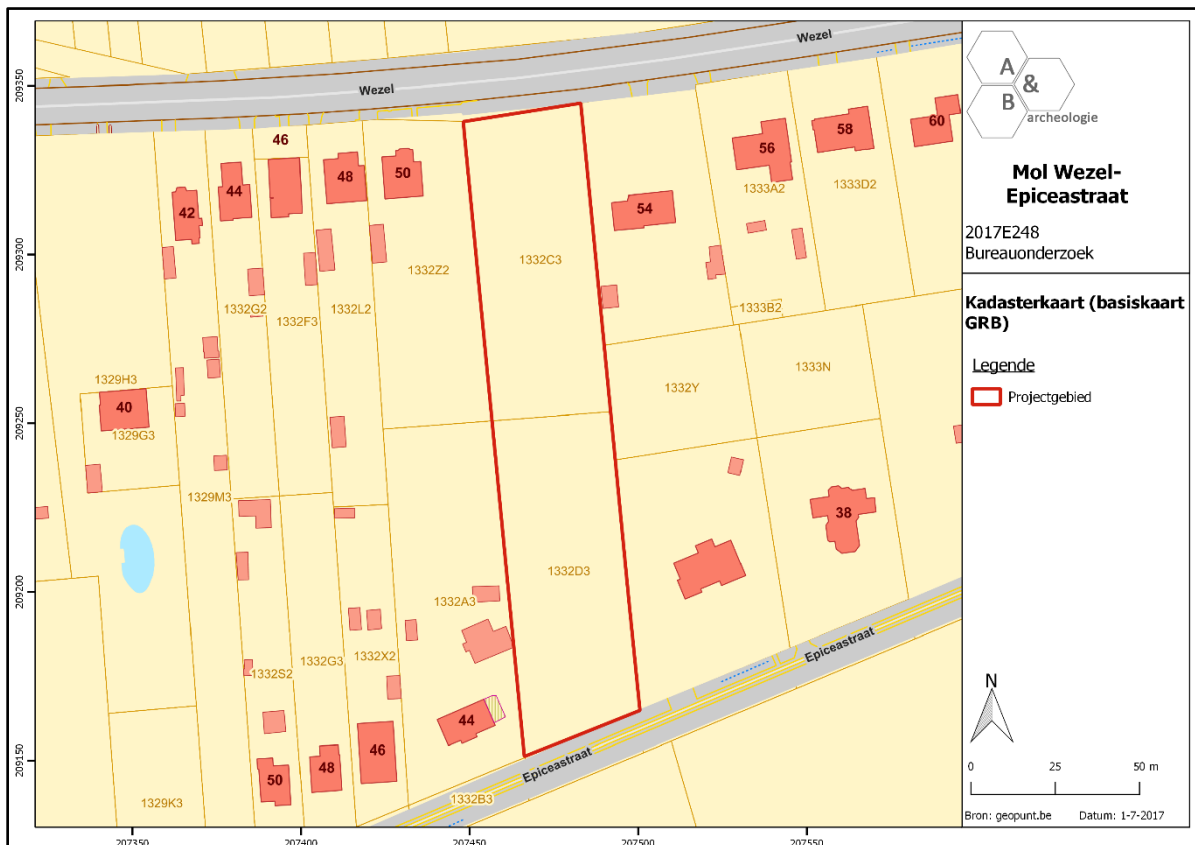
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het gebied grotendeels aangeduid als naaldbos met een donkergroene kleur. Aan de noordelijke zijde wordt het gebied rood ingekleurd. Deze inkleuring wijst op 'Andere bebouwing'. In de zuidwestelijke hoek wordt een witte inkleuring aangegeven die wijst op gronden die in gebruik zijn als akkerbouw. Vooral de donkergroene kleur is van toepassing op het terrein. Het gebied wordt namelijk volledig ingenomen door naaldbomen.

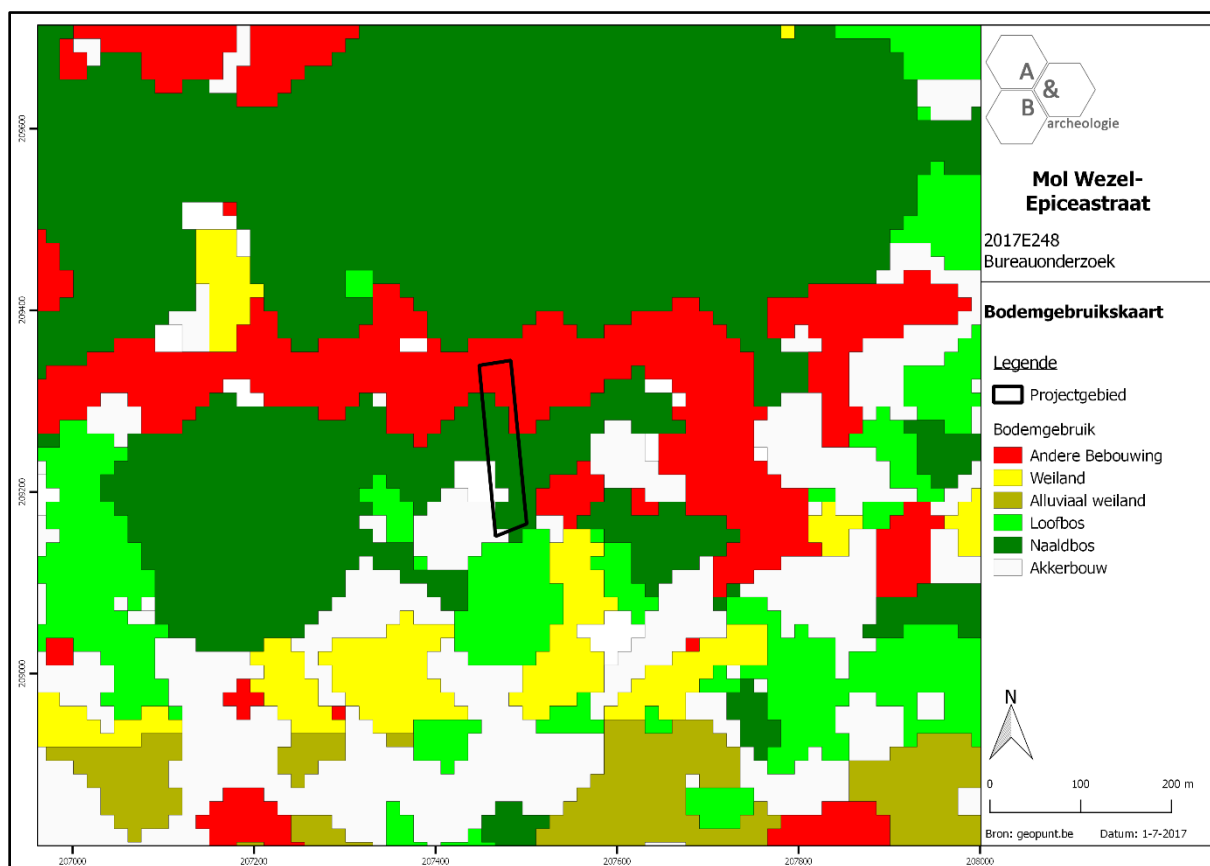
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

Mol is gelegen op de overgangszone van de Noorder- en Zuiderkempen in de provincie Antwerpen en wordt gekenmerkt door zandgronden, heidegebieden en naaldbossen.

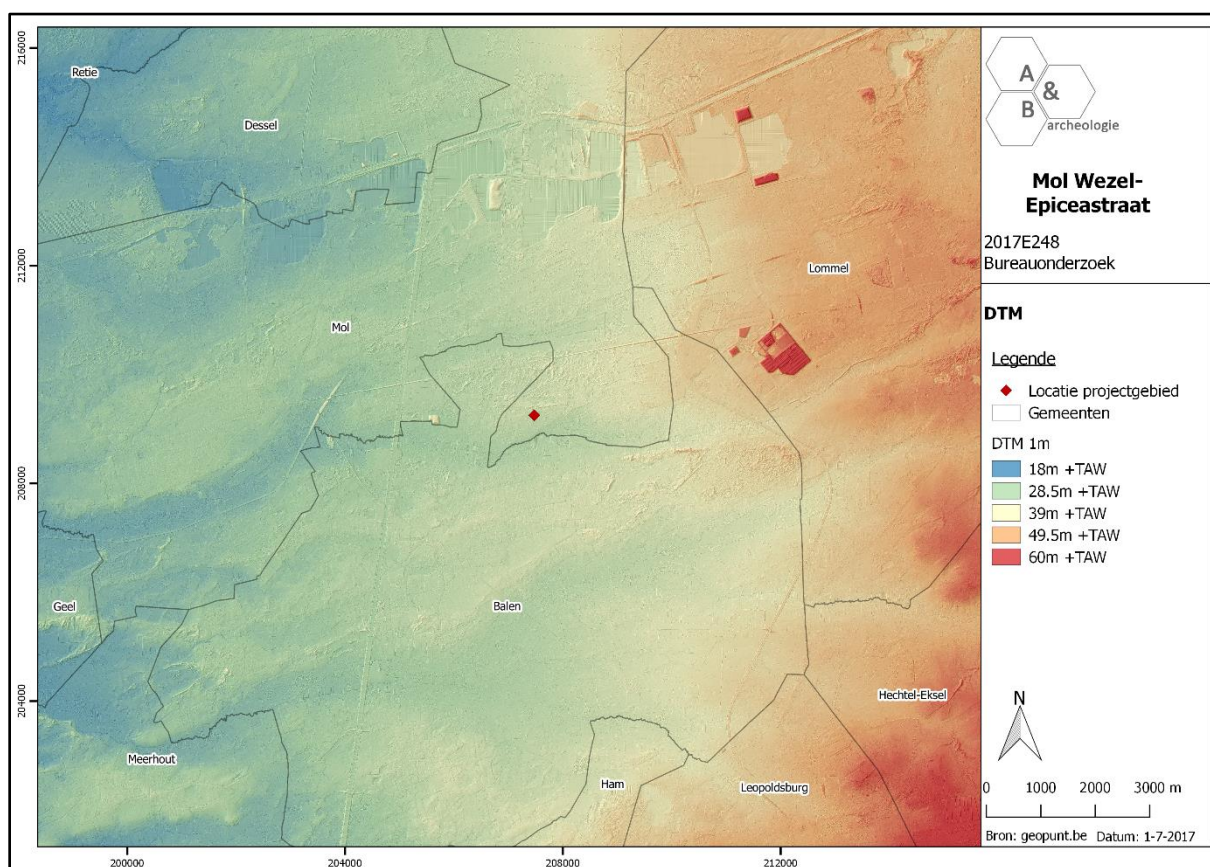
Het plangebied bevindt zich op een 400-tal meter ten noorden van de Molse Nete, een rivier die ontspringt nabij de Lommel in het Kattenbos en in westelijke richting stroomt ten zuiden van Wezel en ten noorden van Balen. Vervolgens wordt het Kanaal naar Beverlo gekruist en even verder komt de Scheppelijke Nete in de Molse Nete uit en loopt deze rivier slechts enkele tientallen meters ten zuiden van het centrum en de kerk van Mol. Achter de ligweide van het openluchtzwembad vloeit de Oude Neet in de Molse Neet. Dan stroomt ze sterk meanderend in westwaartse richting langs een reeks vijvers om uiteindelijk iets ten zuiden van Geel in de Grote Nete uit te monden. De vijvers zijn het resultaat van de turfwinning die vanaf de 19e eeuw tot na de Tweede Wereldoorlog heeft plaatsgevonden⁶.

Op het Digitaal Hoogtemodel is duidelijk op te merken dat Mol gelegen is op de westelijke flank van een heuvelrug ter hoogte van Lommel, Hechtel-Eksel en Leopoldsborg. Mol ligt op een gemiddelde

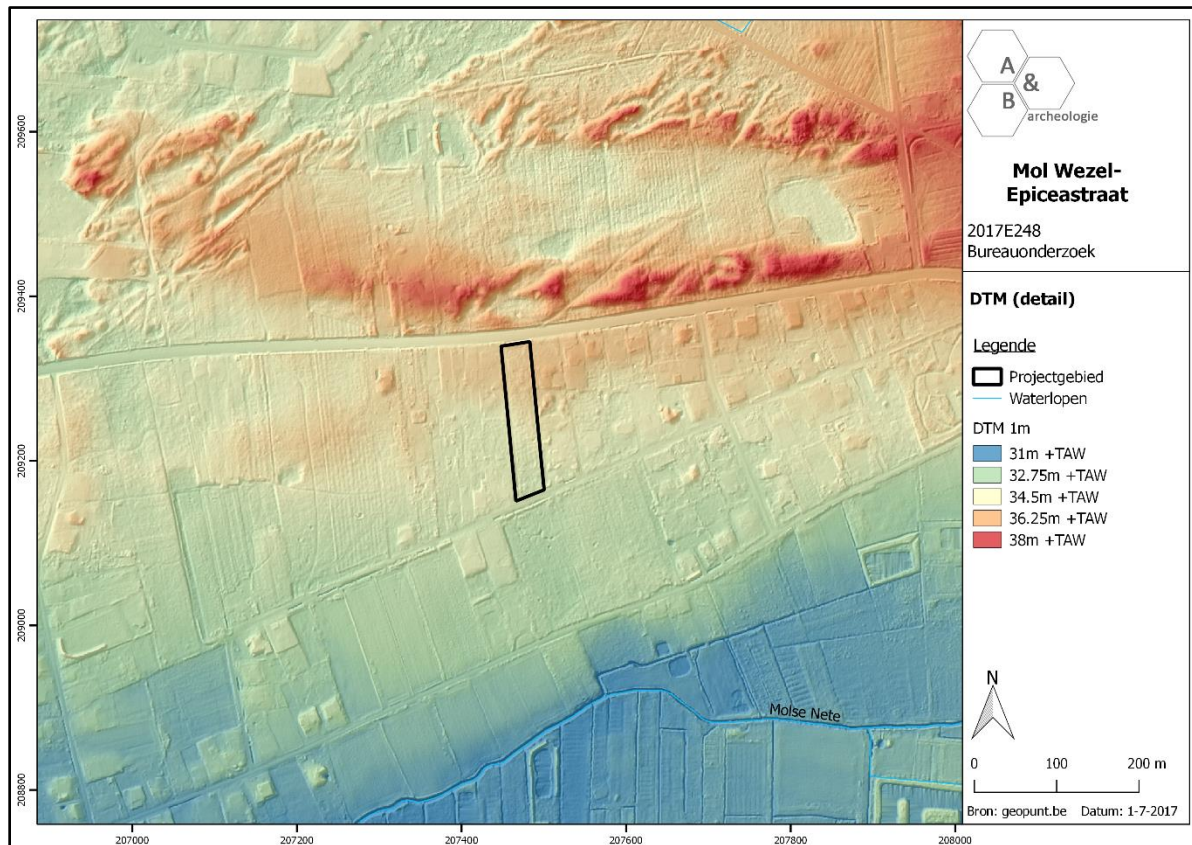
⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/Molse_Nete

hoogte van ca. +30m TAW. Het plangebied zelf ligt op een lichte helling waarbij het zuiden afloopt naar de Molse Nete toe. Het noordelijke deel ligt op ca. +36m TAW terwijl het zuiden eerder op ca. +32m TAW bevindt. De hoger gelegen delen bevinden zich ten noorden en noordoosten met hoogtes tot meer dan +38m TAW. Dit gebied wordt bovendien gekarteerd als duingebied.

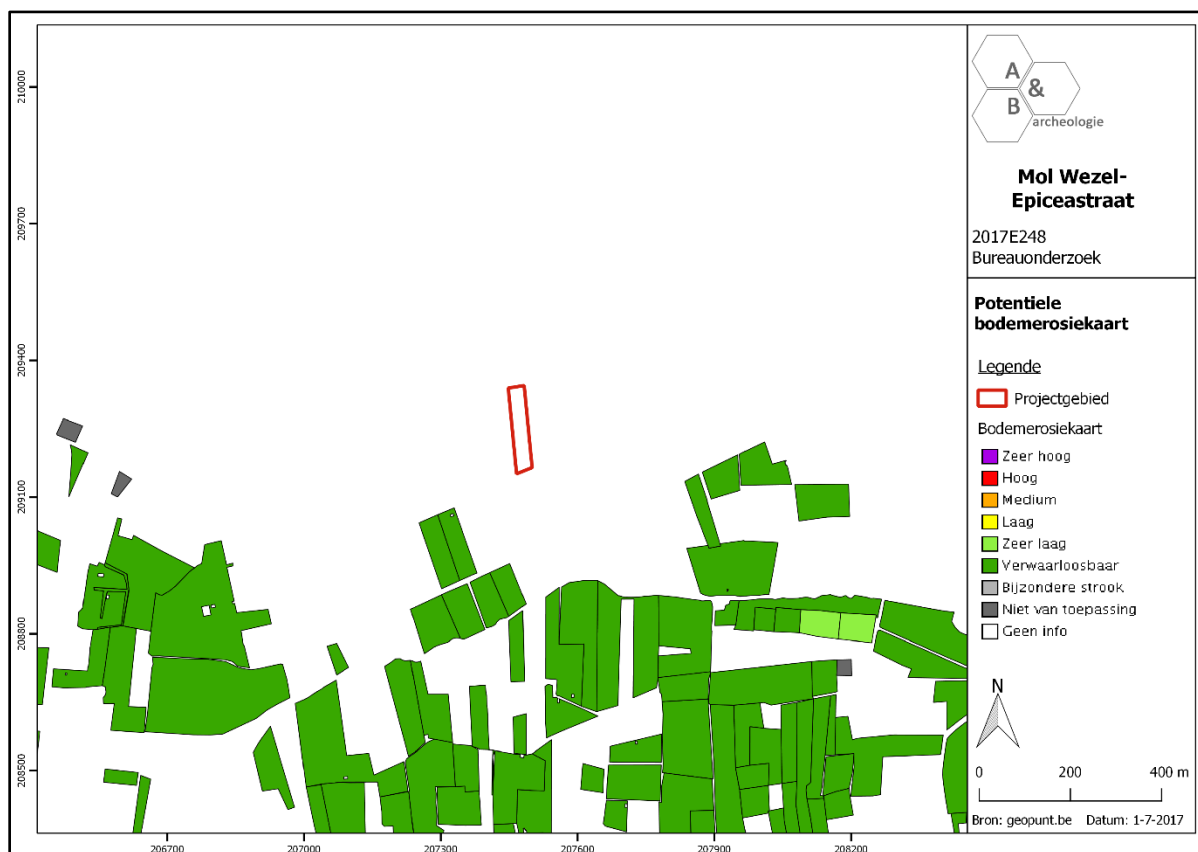
Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd. Wel worden enkele percelen ten zuiden groen ingekleurd, wat wijst op een verwaarloosbare erosiegraad. De potentiële bodemerosiekaart houdt onder andere rekening met de hellingsgraad en lokale topografie van het gebied. Gezien de lichte helling van het terrein is er een lichte erosiegraad mogelijk, hoewel dit tegengewerkt wordt door het naaldbos.

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).

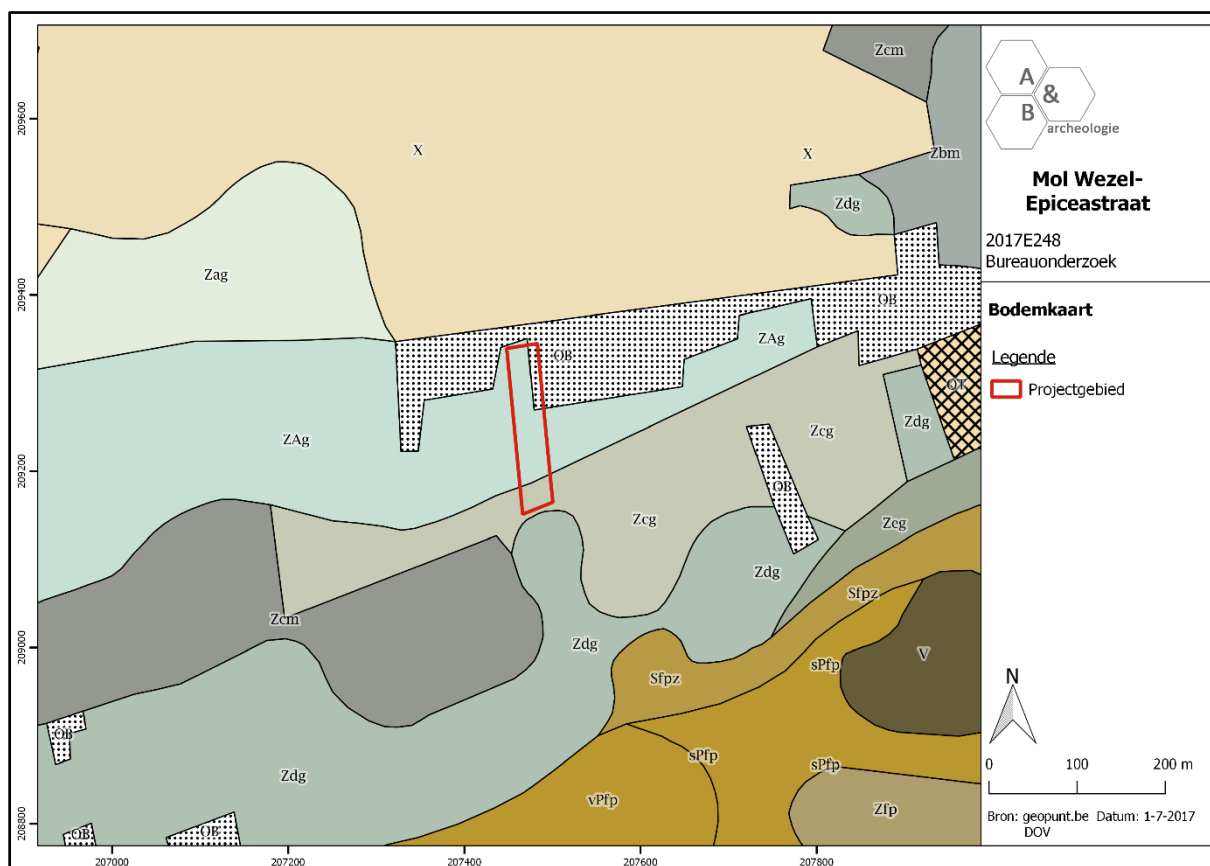
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

Er worden 3 bodemtypes weergegeven op de bodemkaart:

- OB-gronden in het noordoosten: deze gronden betreffen gebieden waar bewoning aanwezig is en waarbij geen specifieke informatie over het bodemtype voorhanden is.
- ZAg-gronden in het centrale deel: dit zijn zeer droge tot matig natte zandbodems met een duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. Deze zeer droge tot matig natte complexen vertonen een uitgesproken microreliëf in een oud duinlandschap waar zeer droge en matig natte, meestal Podzolen op korte afstand naast elkaar voorkomen. De gronden met dikke humeuze bovengrond kenmerken de matig natte lager gelegen delen. De eenheid is alleen geschikt voor droogteresistente naaldhoutsoorten.
- Zcg-gronden in het zuidelijke deel: dit zijn matig droge zandbodems met een duidelijke ijzer en/of humus B-horizont. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter, maar de gronden zijn droogtegevoelig in de zomer. De voornaamste vorm van bodemgebruik is naaldhout, sommige delen liggen onder heide. Een kleiner gedeelte wordt gebruikt als landbouwgrond met lage opbrengsten. Naaldhout lijkt de beste uitbatingsvorm.

Ten noorden van het terrein wordt het type X aangegeven. Dit type komt overeen met duingronden, meer bepaald een landduin. De duinen van de Kempen kenmerken een gemengd landtype, bestaande uit landduinen, al of niet gefixeerd, en uitgewaaide depressies. De duinen zijn opgebouwd uit los, humusarm, middelmatig zand op wisselende diepte, rustend op een volledige min of meer onthoofde Podzol. De duinen vormen belangrijke complexen overwegend beplant met naaldhout, een gedeelte werd gebruikt als villagrond, terwijl de rest braak ligt.

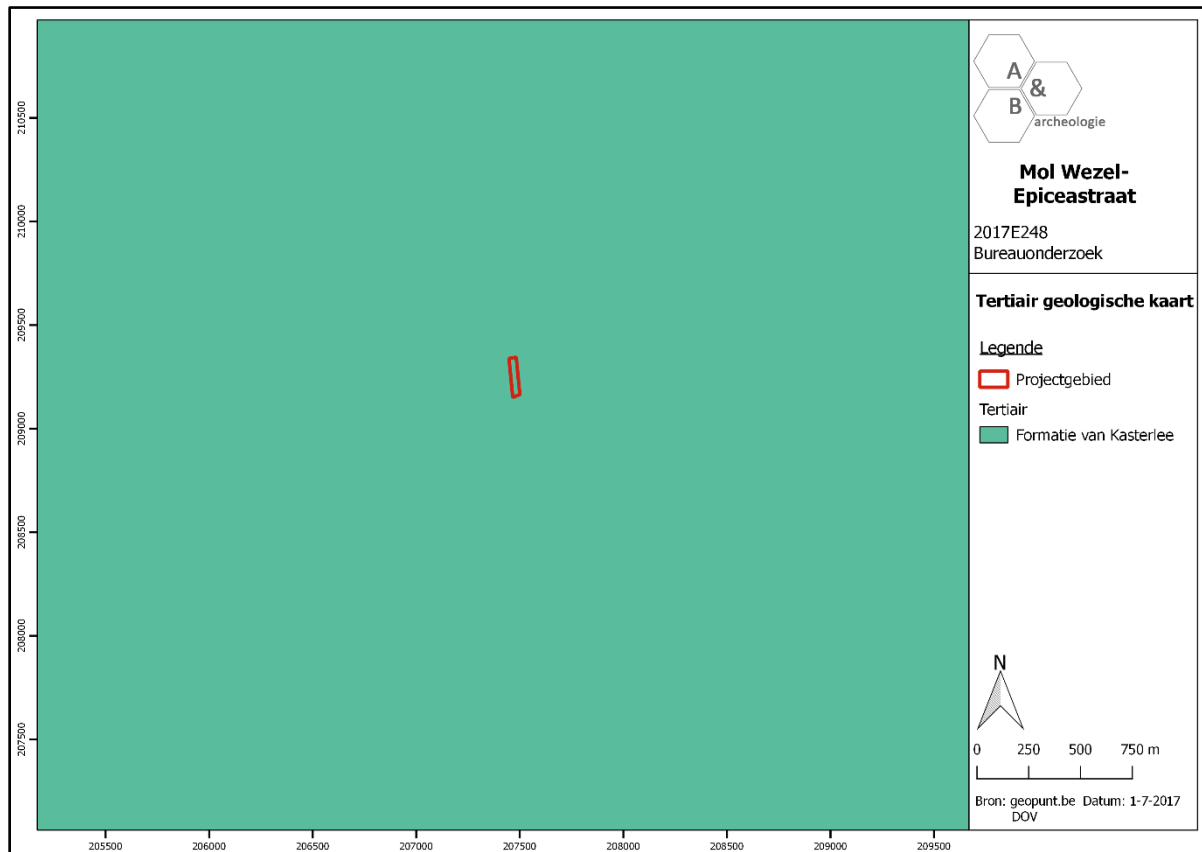
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kasterlee. Deze formatie wordt gekenmerkt door bleekgroen tot fijn zand met paarse kleihorizonten. Het zand is glauconiet- en micahoudend met onderaan kleine zwarte silexkeitjes.

De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3, omschreven als volgt: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het betreft eolische afzettingen van zand tot silt van het Weichseliaan (laat-Pleistocene), mogelijk Vroeg-Holoceen (code **ELPw**), mogelijk kunnen ook hellingsafzettingen van het Quartair (**HQ**) aanwezig zijn. Daarnaast zijn fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan op te merken (**FLPw**).

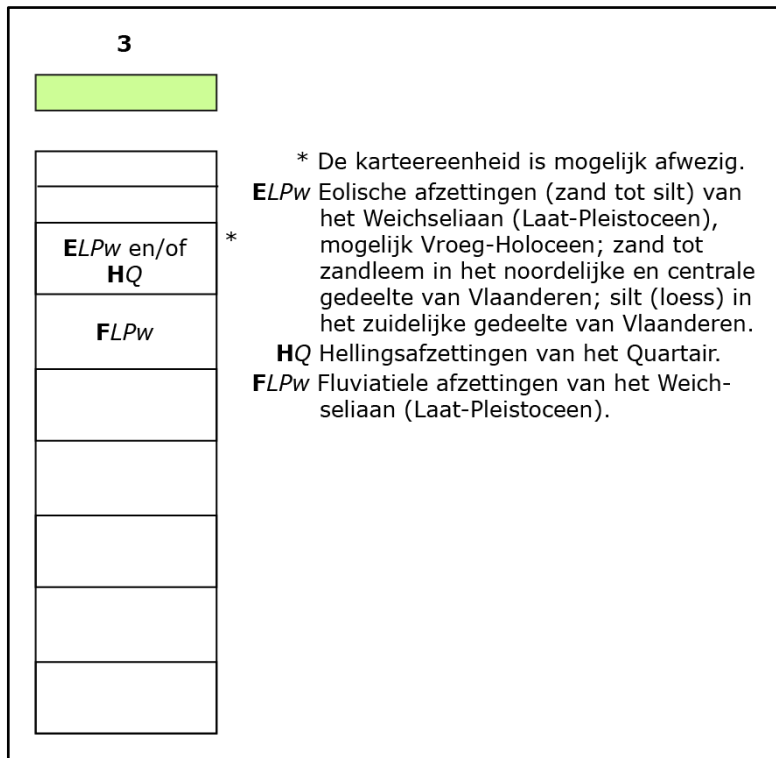
De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

De gemeente is voortgekomen uit de Voogdij Mol, Balen en Dessel, die in de Napoleontische tijd werd opgeheven en waarbij Balen en Dessel zelfstandige gemeenten werden. Het gebied van Postel, tot dan toe zelfstandig bezit van de Abdij van Postel, werd bij de gemeente gevoegd en in 1818 werd ook de Geelse enclave Millegem aan Mol toegevoegd, waarmee het de meest uitgestrekte gemeente van België werd. Hoelang Mol bestaat, is niet geweten, maar het gebied wordt al duizenden jaren bewoond. In de middeleeuwen was de streek gekend als Molle. De eerste lettergreep 'Mol' verwijst naar het mulle zand. De tweede lettergreep 'le' betekent 'beboste hoogte'. Sinds wanneer het gebied omschreven werd als Molle is evenmin geweten, maar men vermoedt rond 54 v.C. na de opstand van de Eburonen.

Tot het einde van het Ancien Regime vormde de agrarische activiteit de hoeksteen van de vrij geïsoleerde Molse gemeenschap, sedertdien is deze bedrijvigheid echter sterk afgenomen en is er een verschuiving voelbaar: thans is de akkerbouw immers ondergeschikt aan het weiland en binnen de akkerbouw neemt de teelt van maïs als groenvoer zienderogen toe. Hieruit kan besloten worden dat de agrarische sector zich de laatste decennia meer richt op veeteelt. Op de Ferrariskaart (ca.1771-1777) bestaat Mol uit de aaneenschakeling van een aantal pleintjes, die in het begin van de 19de eeuw uitgroeiden tot een langgerekt straatdorp aan de noordrand van de vallei van de Molse Nete. De hoofdas werd hierbij gevormd door de huidige Nieuwstraat - Markt - Rozenberg; in de loop van de 19de eeuw breidde de gemeente zich uit naar het noordwesten, bijkomend bepaald door de aanleg van de spoorweg Antwerpen-Neerpelt en de aanwezigheid van de moerassige vallei van de Molse Nete ten zuidoosten.

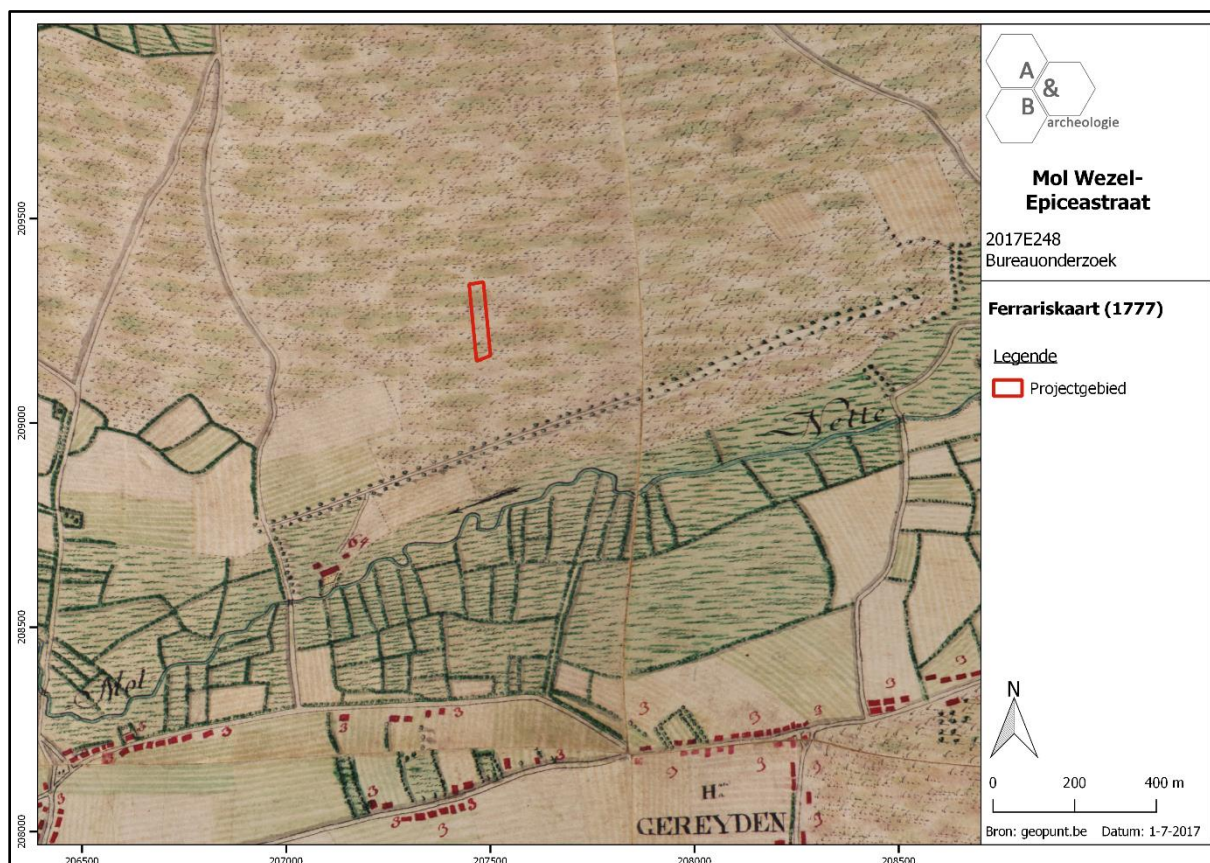
Het huidige gehucht Wezel was in de Middeleeuwen een allodiaal goed, de zogenaamde '*Wezelse Hoeve*', gewonnen op de heide en vanaf de 13de eeuw bezit van de abdij van Postel. Het bezat zijn eigen grenspalen en ressorteerde onder geen enkel dorp. Rond ca. 1500 werd de hoeve met al haar goederen onder Mol gesteld.

Mol kent enkele religieuze en burgerlijke bouwwerken waaronder de Sint-Pieter en Pauwelkerk en de abdij van Postel. De kerk vormt de hoofdkerk van de gemeente Mol. De toren van de kerk gaat terug tot de 15de eeuw en bevat ornamenten in ijzerzandsteen. Voordien bevond zich ook reeds een toren die in 1492 instortte. In 1765 werd de spits van de toren getroffen door bliksem en niet meer volledig hersteld in zijn oorspronkelijke vorm. In de toren is sinds 1979 het torenmuseum gevestigd waarin de kerkelijke kunst tentoongesteld wordt. Daarnaast is de abdij van Postel ook één van de belangrijke bouwwerken in Mol (Postel). De Norbertijenabdij kent haar oorsprong in de 12de eeuw. In de 14de en 16de eeuw kent de abdij veel problemen door diverse oorlogen waaronder de Brabantse Successieoorlog (14de eeuw) en de Gelderse Oorlogen (16de eeuw).

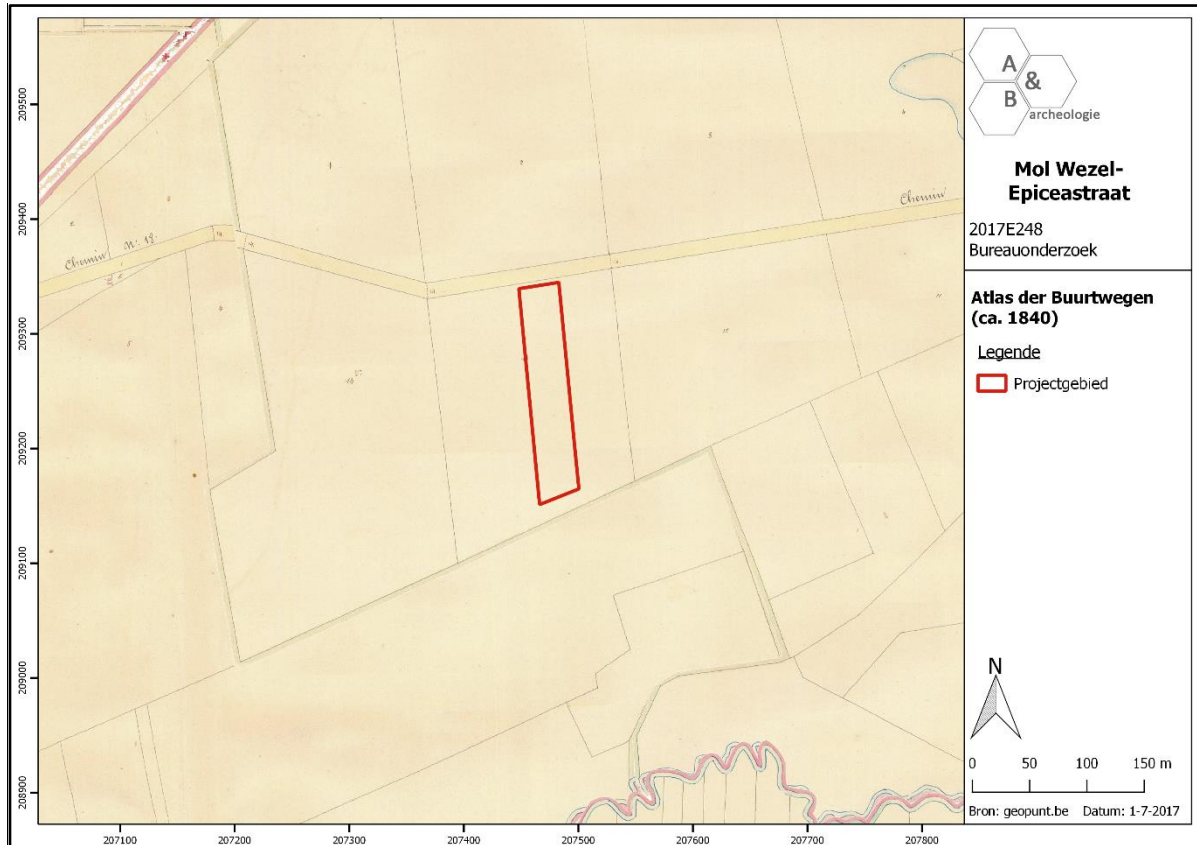
Op de beschikbare cartografische bronnen, vanaf eind 18de eeuw tot heden, wordt het plangebied steeds weergegeven als heidegebied, waarbij ten zuiden weilanden voorkomen aan de Molse Nete.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Mol* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten> (geraadpleegd op 4 juli 2017).

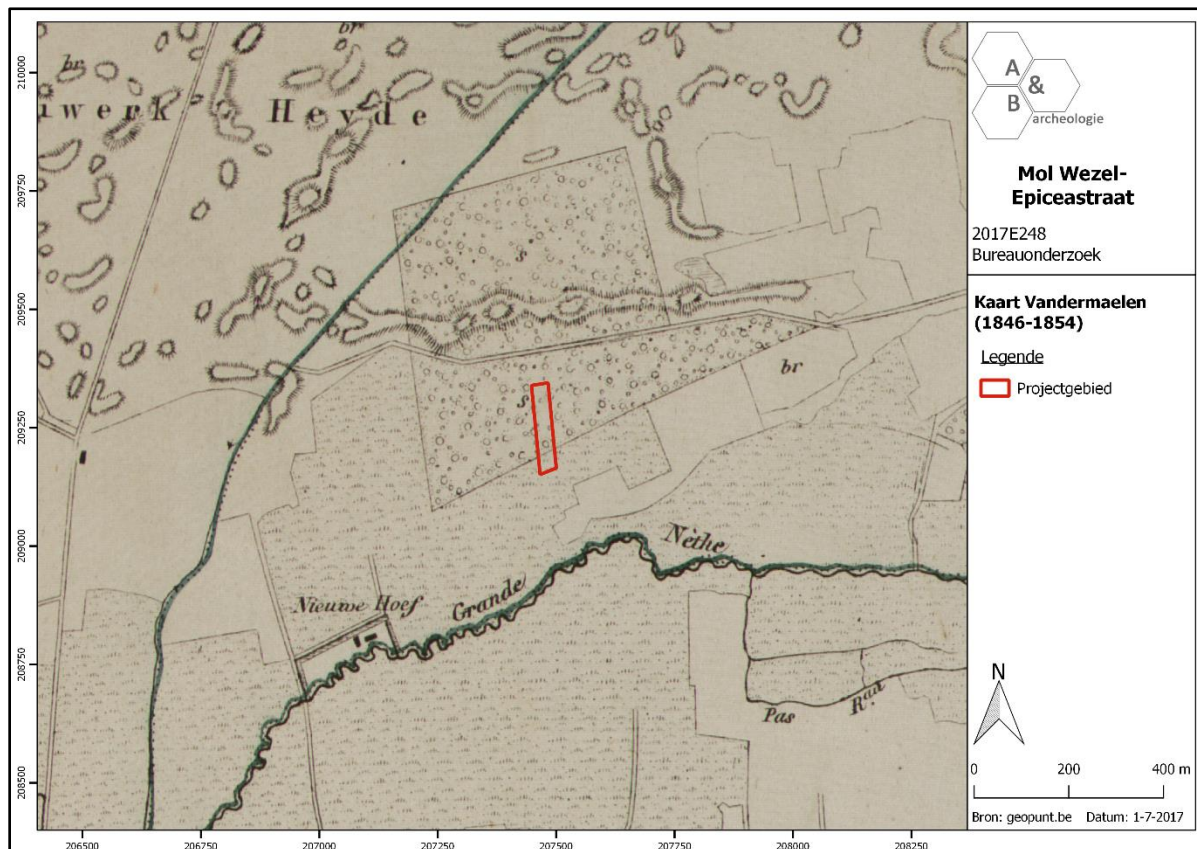
De Wezelstraat en Epiceastraat zijn nog niet aangelegd. Bewoning wordt enkele aangegeven ten zuiden van de Molse Nete. Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) maakt het plangebied deel uit van één groot perceel. De Wezelstraat wordt aangegeven als Chemin nr. 18 en de Epiceastraat als een kleine landweg. Op de kaart van Vandermaelen (1846-1854) verandert er niet veel. Het gebied wordt als een bosrijk gebied aangegeven. Ten noorden bevindt zich heidegebied en ten zuiden de vallei van de Nete. Ook de topografische kaarten geven weinig informatie voor het plangebied. Op de orthofotos van 1971, 1979-1990 en 2016 wordt het gebied steeds aangegeven als een naaldbos.

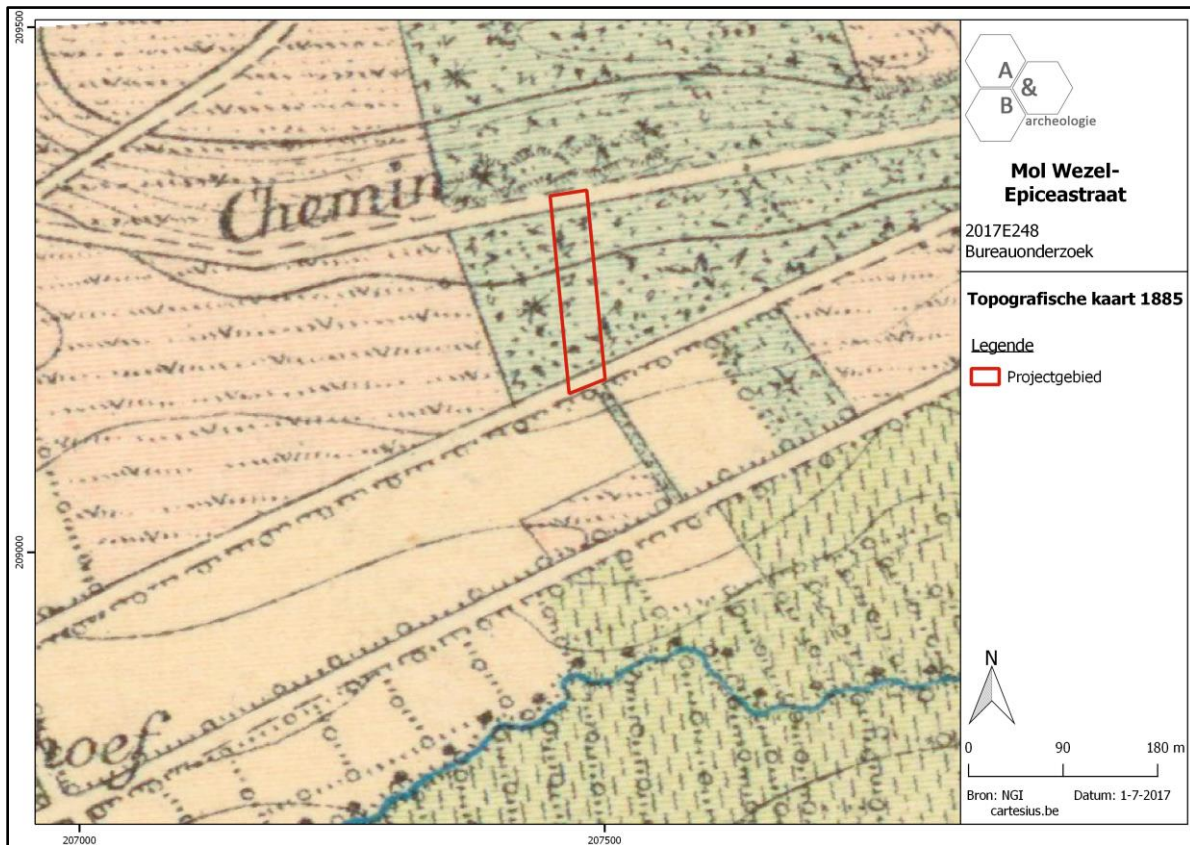
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

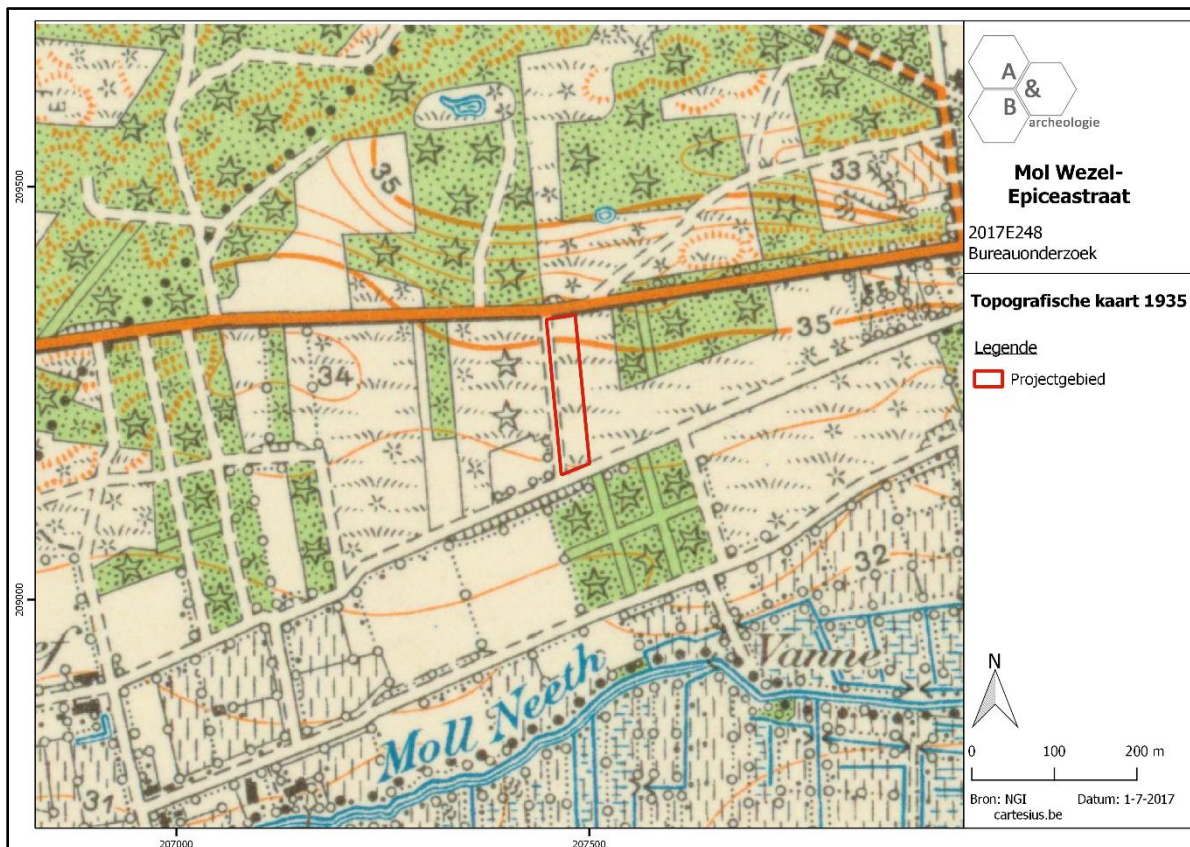
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

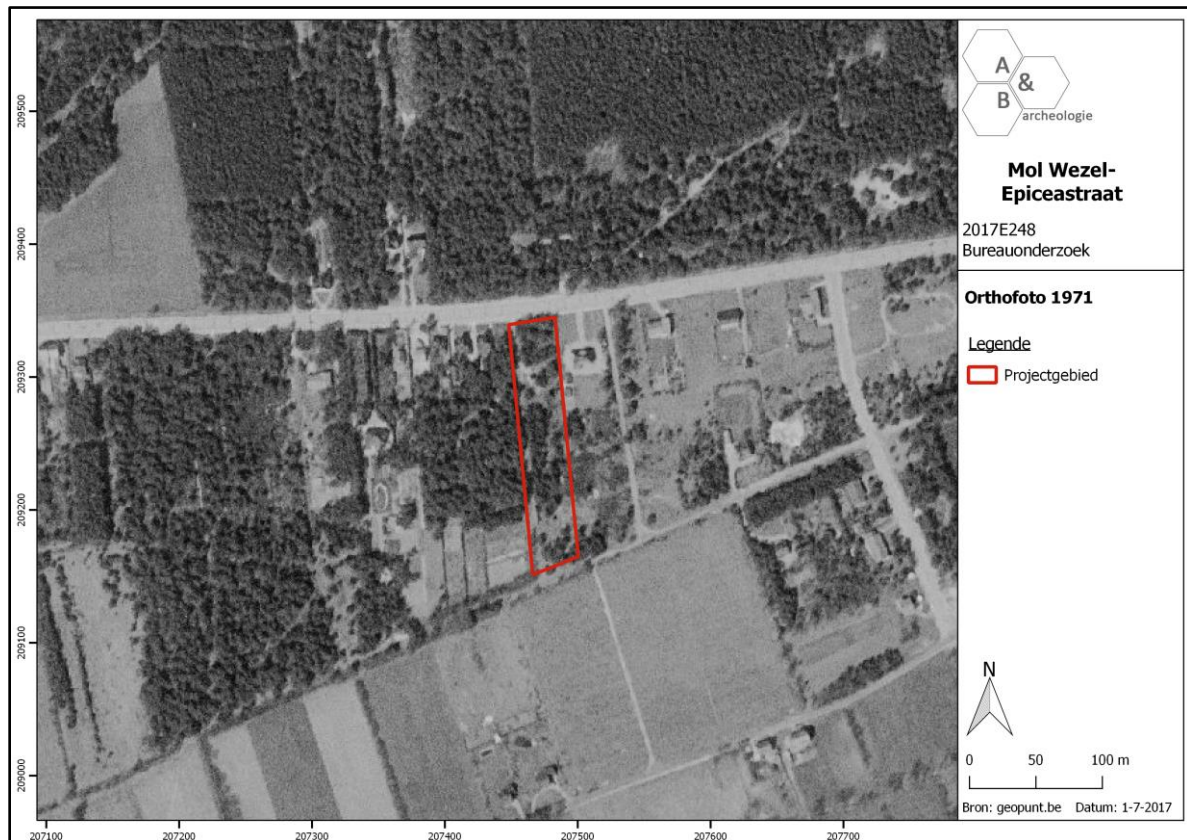
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

Figuur 18 Uitsnede uit de topografische kaart van 1885 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1935 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 20 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de omgeving van het projectgebied een aantal sites aangegeven, die hieronder verder besproken worden.

Vooreerst zijn enkele sites te vermelden waarbij via oppervlakteprospecties steentijdartefacten werden teruggevonden. CAI ID 102142 bevindt zich ten noorden van het terrein ter hoogte van het Wezel station. Hier werden een concentratie van een honderdtal artefacten teruggevonden, meestal microlieten die in het mesolithicum kunnen gedateerd worden. Bij de microlieten kunnen spitsen, driehoeken, microklingen, geretoucheerde fragmenten en trapezia onderscheiden worden. De silex is grijs tot bruin en ook Wommersomkwartsiet is vastgesteld. Daarnaast is ook nog debitage materiaal aanwezig waaronder kernen, klingen en schrabbers. Ook zijn enkele geweerkeien uit de postmiddeleeuwen te vermelden. Als laatste is nog een pijlpunt uit het neolithicum teruggevonden⁸. Verder werden ten noordoosten nog silexartefacten aangetroffen aan het Wezel kerkhof (CAI ID 101971). Het gaat om laat mesolithisch materiaal in silex en Wommersomkwartsiet dat aansluit bij de bovenvermelde site. Daarnaast werden nog neolithische pijlpunten aangetroffen⁹. De steentijdsites concentreren zich op de gronden die op de bodemkaart aangegeven staan als landduinen.

Verder worden nog drie locaties aangegeven met structuren uit de postmiddeleeuwen. Ten oosten wordt een voormalige pachthoeve van de Abdij van Postel aangegeven als 'Boerenbril' (CAI ID 103123). De hoeve kent haar oorsprong in 1726¹⁰. Een tweede pachthoeve van de Abdij van Postel bevindt zich ten zuidwesten van het plangebied onder de benaming 'Nieuwe Wezelse hoeve' (CAI ID 103125). Volgens de literaire bronnen zou deze hoeve reeds voor 1725 bestaan hebben¹¹. Verder naar het zuidoosten toe bevindt zich de Kapel van Gerheide (CAI ID 102140) op het grondgebied van Balen. Het betreft een stenen kapel uit de 17de eeuw die daarvoor reeds een houten voorganger had¹².

Ten zuiden van de site wordt onder CAI ID 161255 een schans aangegeven. De schans staat bekend als Schans van Gerheide en bevindt zich op het grondgebied van Balen. Het verdedigingswerk kent zijn oorsprong in de 17de eeuw en hoorde toe aan de Abdij van Averbode.

In het gehucht Gerheide wordt bovendien nog ter hoogte van de Sint Jansstraat een laatmiddeleeuwse site aangegeven (CAI ID 102139). Op de locatie werden diverse afvalkuilen en beerputten aangetroffen met aardewerk. Meer informatie betreffende de datering en vondstomstandigheden zijn niet terug te vinden.

⁸ Maes 1983

⁹ Maes 1983 en Geerts 1984

¹⁰ Kennes en Steylaert 2002

¹¹ Kennes en Steylaert 2002

¹² Kennes en Steylaert 2002

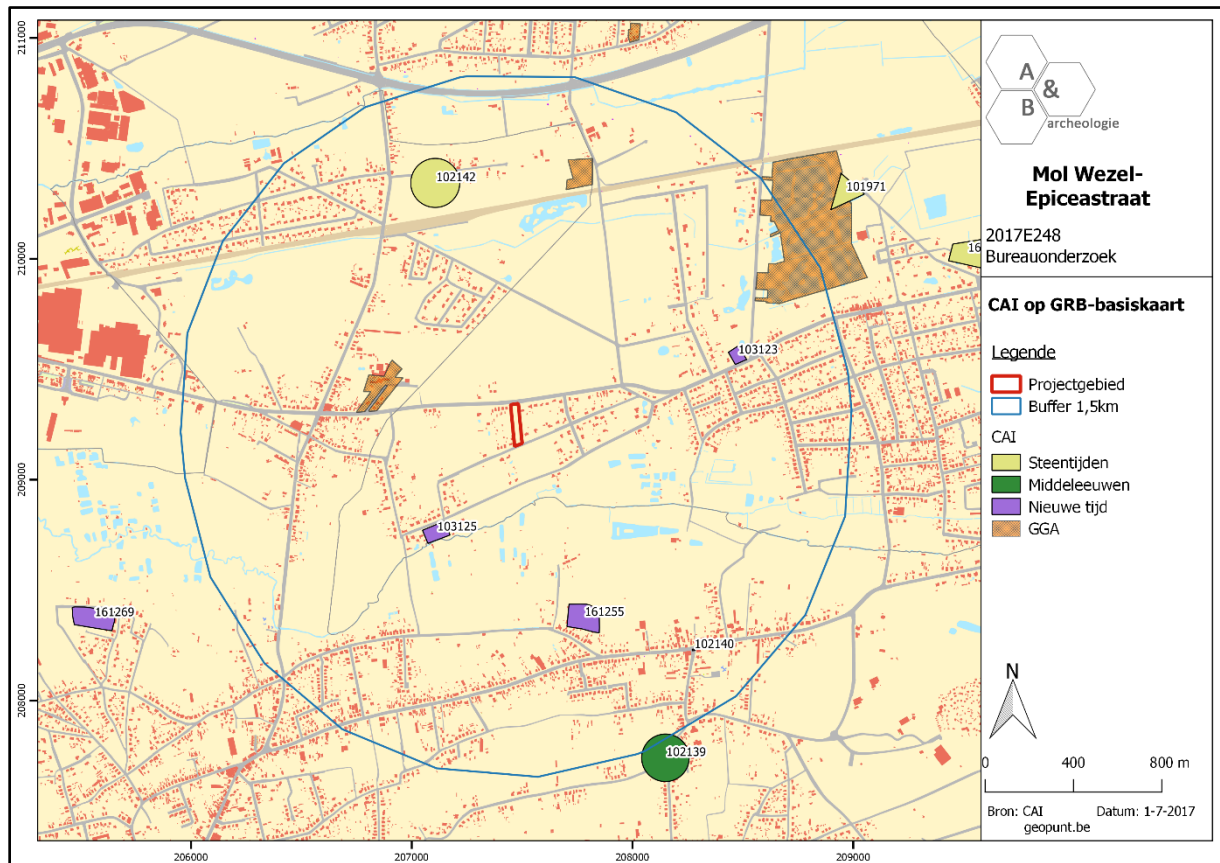
Op een 500-tal meter ten noorden van het plangebied werd een vooronderzoek uitgevoerd door Archebo in 2017¹³. Bij het onderzoek werden eerst landschappelijke boringen uitgevoerd die aantoonde dat een podzolbodem over bepaalde delen bewaard is gebleven. Aansluitend werden verkennende boringen uitgevoerd die geen verdere vondsten opleverde. Ook het sleuvenonderzoek bleek negatief. Er werden geen steentijdartefacten tijdens het onderzoek aangetroffen. Ten oosten aan de Wezelhoevenweg werden naar aanleiding van een archeologienota landschappelijke boringen uitgevoerd door Annika Devroe Archeologie en Bouwhistorie in het voorjaar van 2017¹⁴. De boringen toonden geen podzolbodem aan. Er werd geen verder onderzoek geadviseerd.

Ten noordoosten, ten westen en ten noorden worden drie zones aangegeven die gekarteerd worden als gebieden waar geen archeologie meer te verwachten is.

Besluitend kan gesteld worden dat de regio rond het plangebied archeologisch nog niet goed gekend is. Er hebben nog geen archeologische opgravingen plaatsgevonden, met uitzondering van enkele oppervlakteprospecties, één vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en landschappelijke boringen en één vooronderzoek in de vorm van landschappelijke boringen. Deze laatste leverden geen noemenswaardige resultaten op. De gegevens op de Centrale Archeologisch Inventaris geven aan dat de omgeving van de Molse Nete reeds in de steentijden werd gefrequenteerd. De overige CAI locaties tonen aan dat het landschap vooral vanaf de postmiddeleeuwen in gebruik werd genomen, en dat het werd gedomineerd door pachthoven, onder andere van de Abdij van Postel. Het gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio zorgt er echter voor dat er maar heel weinig info gekend is hoe het landgebruik en de bewoning is geëvolueerd in het verleden.

¹³ Claesen et al. 2017

¹⁴ Devroe 2017

Figuur 23 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1777, wordt het plangebied aangeduid als bosrijk gebied en heide, gelegen binnen een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. Dit is tot op heden zo gebleven. In de 2de helft van de 20ste eeuw geraakt de omgeving rond het plangebied meer bebouwd. Het plangebied lijkt de laatste 250 jaar geen diepgaande verstoring te hebben gekend. Er zijn dus geen redenen om aan te nemen dat eventuele archeologische niveaus niet bewaard zullen zijn. Hoe de site er uitzag voor 1777 kon niet achterhaald worden.
- De bodemgesteldheid (droge tot matig natte zandgronden met podzolen) en de topografische ligging (op een zuidelijke helling van de Molse Nete) kunnen in het verleden aantrekkingspolen geweest zijn voor menselijke aanwezigheid (bewoning, ambachten, begraving, ...).
- De regio rond het plangebied is archeologisch nog niet goed gekend is. Er hebben nog geen archeologische opgravingen plaatsgevonden, met uitzondering van enkele oppervlakteprospecties, één vooronderzoek in de vorm van proefsleuven en landschappelijke boringen en één vooronderzoek in de vorm van landschappelijke boringen. Deze laatste leverden geen noemenswaardige resultaten op. De gegevens op de Centrale Archeologisch Inventaris geven aan dat de omgeving van de Molse Nete reeds in de steentijden werd gefrequenteerd. De overige CAI locaties tonen aan dat het landschap vooral vanaf de postmiddeleeuwen in gebruik werd genomen, en dat het werd gedomineerd door pachthoven, onder andere van de Abdij van Postel. Het gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio zorgt er echter voor dat er maar heel weinig info gekend is hoe het landgebruik en de bewoning is geëvolueerd in het verleden.
- Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een zekere archeologische verwachting heeft. Het ontbreken van gekende archeologische sites heeft te maken met het ontbreken van systematisch archeologisch onderzoek in de regio, en betekent niet dat er geen sites (behalve de gekende steentijdsites op de noordelijke landduin en verspreide postmiddeleeuwse indicatoren) aanwezig kunnen zijn. Sites uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen zijn, gezien de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid, zeker niet uit te sluiten. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden op de site.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief slechts gedeeltelijk bedreigd wordt ter hoogte van de twee geplande woonkavels, respectievelijk maximaal 690m² in het noorden en 720m² in het zuiden. Het gebied ligt in een woonparkgebied waardoor de aanwezig bomen, met uitzondering van deze ter hoogte van de woonkavels, dienen behouden te blijven. Zo blijft ca. 5010m² gevrijwaard van enige bodemingrepen en kan het *in situ* behoud vooropgesteld worden. Het plangebied kent wel een zekere archeologische verwachting, gezien de topografische en landschappelijke ligging.

Wanneer de oppervlakte van de geplande werken echter in acht wordt genomen, dan valt op dat dit een hele kleine verkaveling betreft. Het plangebied is opgesplitst in 2 aparte deelzones van 3138m² en 3282m². De kleine oppervlakte van beide woonblokken binnen beide deelzones in acht genomen, lijkt een verder archeologisch vooronderzoek op deze site niet aan te raden. Als er een site aanwezig zou zijn, dan zou deze maar deels worden aangesneden en zou het onderzoek ervan meer vragen oproepen dan beantwoorden. De kosten-baten analyse zou in dit geval negatief uitdraaien. Om die reden wordt er, ondanks het eventuele archeologische potentieel, geen verder onderzoek geadviseerd.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Neen. De laatste 250 jaar was het plangebied steeds in gebruik als bosrijk gebied.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Neen.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Neen.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De geplande werken concentreren zich in het noorden en zuiden, waarbij twee woonblokken worden ingepland van respectievelijk maximaal 690 en 720m². De rest van het terrein, ca. 5010m², blijft bosgebied en gevrijwaard van enige bodemingrepen.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de topografische ligging en de bodemgesteldheid is de kans op het aantreffen van archeologische sporen niet onwaarschijnlijk.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Niet van toepassing.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een verkavelingsvergunning te Mol Wezelstraat - Epiceastraat, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein bevindt zich tussen de Wezelbaan in het noorden en de Epiceastraat in het zuiden in de gemeente Mol (provincie Antwerpen). Het terrein heeft een oppervlakte van 6420m² en is ingedeeld in twee percelen. Het plangebied heeft een breedte van ca. 35m en een lengte van ca. 185m. Langs de oostelijke en westelijke zijde wordt het terrein begrensd door bewoning aan de bovenvermelde wegen. Momenteel is het terrein volledig in gebruik als bos. Kadastraal is het terrein terug te vinden op: Mol, afdeling 1, sectie G, perceel 1332c3 en 1332d3.

De geplande werken omvatten twee luiken. Luik 1 betreft het deels rooien van de aanwezige bomen in functie van het bouwrijp maken van het plangebied en dit enkel ter hoogte van de bouwzone. Het gebied staat omschreven als woonparkgebied en is daardoor gebonden aan regels waaronder het behoud van de aanwezig bomen in het achterliggend gebied. Het tweede luik betreft de inplanting van twee woonkavels die op elkaar aansluiten ter hoogte van de tuinen. De eerste woning bevindt zich aan de Wezelbaan. Het perceel meet 3138m² waarbinnen een bouwzone voorzien wordt van maximaal 30m lang en waarbij de breedte maximaal 2/3 van de perceelsbreedte mag bedragen, in dit geval ca. 23m. Vanaf de straatzijde dient een rooilijn van minstens 6m voorzien te worden. De maximale bouwzone bedraagt hierdoor 690m². De tweede woning bevindt zich aan de Epiceastraat met een totale oppervlakte van 3282m². Ook hier wordt een bouwzone voorzien van maximaal 30m lang en waarbij de breedte maximaal 2/3 van de perceelsbreedte mag bedragen, in dit geval ca. 24m. Vanaf de straatzijde dient een rooilijn van minstens 6m voorzien te worden. De maximale bouwzone bedraagt hierdoor 720m². De werken concentreren zich bijgevolg op een maximale zone van enerzijds 690m² in het noordelijke deel en anderzijds 720m² in het zuidelijke deel. Bovendien betreffen deze oppervlaktes de maximale bouwzone. De rest van het terrein, ca. 5010m², blijft gevrijwaard.

Sinds de oudste beschikbare en betrouwbare kaart, de Ferrariskaart uit ca. 1777, wordt het plangebied aangeduid als bosrijk gebied, gelegen binnen een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. Dit is tot op heden zo gebleven. Het plangebied lijkt de laatste 250 jaar geen diepgaande verstoring te hebben gekend. Er zijn dus geen redenen om aan te nemen dat eventuele archeologische niveaus niet bewaard zullen zijn. Hoe de site er uitzag voor 1777 kon niet achterhaald worden.

De bodemgesteldheid (droge tot matig natte zandgronden met podzolen) en de topografische ligging (op een zuidelijke helling van de Molse Nete) kunnen in het verleden aantrekkingspolen geweest zijn voor menselijke aanwezigheid (bewoning, ambachten, begraving, ...). De regio rond het plangebied is archeologisch nog niet goed gekend. Er hebben nog geen archeologische opgravingen plaatsgevonden, met uitzondering van enkele prospecties. De gegevens duiden echter aan dat de omgeving van de Molse Nete reeds in de steentijden werd gefrequenteerd. De overige CAI locaties

tonen aan dat het landschap vooral vanaf de postmiddeleeuwen in gebruik werd genomen, en dat het werd gedomineerd door pachthoven van de Abdij van Postel. Het gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio zorgt er echter voor dat er maar heel weinig info gekend is hoe het landgebruik en bewoning is geëvolueerd in het verleden. Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een zekere archeologische verwachting heeft. Het ontbreken van gekende archeologische sites heeft te maken met het ontbreken van systematisch archeologisch onderzoek in de regio, en betekent niet dat er geen sites (behalve de gekende steentijdsites op de noordelijke landduin en verspreide postmiddeleeuwse indicatoren) aanwezig kunnen zijn. Sites uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen zijn, gezien de landschappelijke ligging en bodemgesteldheid, zeker niet uit te sluiten. Er hebben geen gekende diepgaande verstoringen plaatsgevonden op de site.

Er kan vanuit gegaan worden dat het archeologisch bodemarchief slechts gedeeltelijk bedreigd wordt ter hoogte van de twee geplande woonkavels, respectievelijk maximaal 690m² in het noorden en 720m² in het zuiden. Het gebied ligt in een woonparkgebied waardoor de aanwezig bomen, met uitzondering van deze ter hoogte van de woonkavels, dienen behouden te blijven. Zo blijft ca. 5010m² gevrijwaard van enige bodemingrepen en kan het *in situ* behoud vooropgesteld worden. Het plangebied kent wel een zekere archeologische verwachting, gezien de topografische en landschappelijke ligging.

Wanneer de oppervlakte van de geplande werken echter in acht wordt genomen, dan valt op dat dit een hele kleine verkaveling betreft. Het plangebied is opgesplitst in 2 aparte deelzones van 3138m² en 3282m². De kleine oppervlakte van beide woonblokken binnen beide deelzones in acht genomen, lijkt een verder archeologisch vooronderzoek op deze site niet aan te raden. Als er een site aanwezig zou zijn, dan zou deze maar deels worden aangesneden en zou het onderzoek ervan meer vragen oproepen dan beantwoorden. De kosten-baten analyse zou in dit geval negatief uitdraaien. Om die reden wordt er, ondanks het eventuele archeologische potentieel, geen verder onderzoek geadviseerd.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
 - <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
 - <http://www.geopunt.be/kaart>
 - <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
 - <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
 - <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
 - https://nl.wikipedia.org/wiki/Molse_Nete
 - <https://nl.wikipedia.org/wiki/Mol>
-
- CLAESEN J, VAN GENECHTEN B, VERBEELEN G., DIRIX E., PIL N. en SYS A., 2017, *Archeologienota met ingreep in de bodem Mol – Heistraat. Archebo-rapport 2016L285*, Kortenaeken.
 - DEVROE A., 2017, *Archeologienota Mol – Wezelhoevenweg*, Mechelen.
 - GEERTS F. e.a., 1984, The late Mesolithic site of Mol-Wezel Kerkhof, in: *Notae Praehistoricae* 4, p 45-60.
 - KENNES H. en STEYLAERT R., 2002, Inventaris van het cultuurbezit van België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Mol, in: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16n5*, p. 386.
 - MAES K., 1983, *Bijdrage tot de studie van de mesolitische microlieten in de provincie Antwerpen*, pp. 72-77. (lic thesis KUL).

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1: Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).	7
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit de Wezelbaan (bron: google streetview).	8
Figuur 3 Uitsnede uit de geplande werken met zicht op de twee woonkavels in het noorden en zuiden (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).	12
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)... ..	13
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).	14
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, meer in detail (bron: geopunt.be).	15
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 11 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	17
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	19
Figuur 15 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	21
Figuur 16 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	22
Figuur 17 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	22
Figuur 18 Uitsnede uit de topografische kaart van 1885 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1935 (bron: cartesius.be en NGI).	23
Figuur 20 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 21 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1990 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2016 (bron: geopunt.be).	25
Figuur 23 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).	28